

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

16. září 2004 *

Ve věci C-386/02,

jejímž předmětem je žádost na základě článku 234 ES o rozhodnutí o předběžné otázce,

předložená Arbeits- und Sozialgericht Wien (Rakousko) rozhodnutím ze dne 22. října 2002, zapsaným do rejstříku Soudního dvora dne 28. října 2002, v řízení

Josef Baldinger

proti

Pensionsversicherungsanstalt der Arbeiter,

* Jednací jazyk: němčina.

BALDINGER

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení C. W. A. Timmermans, předseda senátu, J.-P. Puissochet, J. N. Cunha Rodrigues (zpravodaj), R. Schintgen a N. Colneric, soudci,

generální advokát: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
vedoucí soudní kanceláře: M.-F. Contet, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 13. listopadu 2003,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za rakouskou vládu E. Riedlem a G. Hessem, jako zmocněnci,

— za Komisi Evropských společenství D. Martinem a H.-P. Kreppel, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 11. prosince 2003,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o předběžnou otázku se týká výkladu čl. 39 odst. 2 ES.

- 2 Tato otázka byla předložena v rámci opravného prostředku podaného J. Baldingerem, žalobcem v původním řízení, proti rozhodnutí Pensionsversicherungsanstalt der Arbeiter, žalovaného v původním řízení, které zamítá přiznání měsíční dávky pro bývalé válečné zajatce podle rakouských právních předpisů.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

- 3 Na základě svého čl. 4 odst. 4 se nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, v pozměněném a aktualizovaném znění nařízení Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 3, dále jen „nařízení č. 1408/71“), nevztahuje „na systémy dávek pro oběti války a jejich důsledků“.

- 4 Článek 7 odst. 1 a 2 nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství (Úř. věst. L 257, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 15) stanoví:

„1. S pracovníkem, který je státním příslušníkem členského státu, nesmí být na území jiného členského státu z důvodu jeho státní příslušnosti zacházeno jinak než s tuzemskými pracovníky, jde-li o podmínky zaměstnávání a pracovní podmínky, zejména z oblasti odměňování, propouštění a návratu k povolání nebo opětného zaměstnání, pokud se stal nezaměstnaným.

2. Požívá stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci.“

Rakouské právní předpisy

- 5 Podle článku 1 Kriegsgefangenenentschädigungsgesetz (zákon o odškodnění válečných zajatců, ve znění zveřejněném v BGBl I, č. 40/2002, dále jen „KGE“):

„Rakouský státní občan, který:

1. byl válečným zajatcem v průběhu první nebo druhé světové války nebo

2. byl z politických nebo vojenských důvodů zatčen a uvězněn zahraničními mocnostmi v průběhu druhé světové války nebo při okupaci Rakouska spojeneckými mocnostmi nebo

3. se nacházel mimo rakouské území z důvodů politického pronásledování nebo hrozby politického pronásledování ve smyslu Opferfürsorgegesetz, BGBl. č. 183/1947, a byl zatčen zahraničními mocnostmi z důvodů uvedených v bodu 2 a uvězněn po začátku druhé světové války,

má právo na dávku podle kritérií tohoto federálního zákona.“

6 Článek 4 KGEG uvádí:

„(1) Oprávněné osoby podle tohoto federálního zákona obdrží dvanáctkrát do roka měsíční finanční dávku ve výši:

14,53 EUR, pokud zjetí ve smyslu článku 1 trvalo nejméně tři měsíce,

21,8 EUR, pokud zjetí ve smyslu článku 1 trvalo nejméně dva roky,

29,07 EUR, pokud zjetí ve smyslu článku 1 trvalo nejméně čtyři roky,

36,34 EUR, pokud zajištění ve smyslu článku 1 trvalo nejméně šest let.

(2) Dávka podle odstavce 1 se nepovažuje za příjem při určení kompenzačních přídávků (Ausgleichszulagen) podle zákonného sociálního pojištění. [...]"

7 Článek 11 odst. 1 KGEG stanoví:

„Otázky podle tohoto federálního zákona jsou:

1. pokud jde o příjemce penze nebo důchodu [...],

v pravomoci úřadu sociálního zabezpečení příslušného k poskytování penzí nebo důchodů s výjimkou Všeobecného úřadu pro úrazové pojištění (Allgemeine Unfallversicherungsanstalt);

2. pokud jde o příjemce penze pro federálního úředníka (Ruhegenuss) nebo penze pro pozůstalého manžela (Versorgungsgenuss), přechodné dávky (Übergangsbeitrag), dávky podpory (Versorgungsgeld), dávky výživného (Unterhaltsbeitrag) nebo dávky za výsluhu (Emeritierungsbezug) [...],

v pravomoci federálního penzijního úřadu (Bundespensionsamt);

[...]

7. pokud jde o příjemce důchodů, doplňujících nebo kompenzačních dávek na základě Kriegsoferversorgungsgesetz [...], Heeresversorgungsgesetz [...], a pokud jde o příjemce dávky podpory (Hilfeleistung) na základě Verbrechensopfergesetz [...],

v pravomoci federálního úřadu pro sociální otázky a zdravotně postižené (Bundesamt für Soziales und Behindertenwesen);

8. ve všech ostatních případech v pravomoci federálního úřadu pro sociální otázky a zdravotně postižené.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 8 Z předkládacího usnesení vyplývá, že J. Baldinger se narodil v Rakousku dne 19. dubna 1927 a nabyl státní občanství tohoto státu. Od ledna 1945 do května 1945 se účastnil druhé světové války jako voják Deutsche Wehrmacht (německé branné síly). Od 8. května 1945 do 27. prosince 1947 byl uvězněn jako válečný zajatec ve Svazu sovětských socialistických republik.

- 9 Josef Baldinger následně pracoval v Rakousku, poté v roce 1954 odešel z Rakouska hledat zaměstnání do Švédska, kde vykonával výdělečnou činnost až do roku 1964 před tím, než začal opět pracovat v Rakousku od roku 1964 do roku 1965. V dubnu 1965 emigroval natrvalo do Švédska, kde vykonával výdělečnou činnost, a v roce 1967 nabyl švédské státní občanství, přičemž se vzdal rakouského státního občanství.
- 10 Od 1. května 1986 J. Baldinger pobírá od úřadu žalovaného v původním řízení invalidní a starobní důchod. Žádost J. Baldingera u tohoto úřadu o dávku upravenou KEGEG byla odmítnuta rozhodnutím ze dne 1. března 2002, které je před předkládajícím soudem předmětem opravného prostředku navrhuujícího jeho zrušení.
- 11 Podle zmíněného soudu sporná dávka zavedená do rakouských právních předpisů v roce 2000 nesouvisí s postavením příjemce jako pracovníka a se získáním z tohoto důvodu odvozených práv, zejména práva na penzi. Výše uvedené nařízení č. 1408/71 se nevztahuje na systémy dávek pro oběti války a jejich důsledků. V rámci těchto systémů je dávka poskytována za účelem nabídnutí kompenzace oběti v rámci zvláštních zájmů státu, který ji poskytuje.
- 12 Josef Baldinger splňuje hmotněprávní podmínky pro poskytnutí sporné dávky. Tato dávka mu však byla odmítnuta z toho jediného důvodu, že po svém vojenském zajetí přijal zaměstnání v jiném členském státě Evropské unie a že nakonec nabyl státní občanství tohoto státu. Předkládající soud si klade otázku, zda tento právní důsledek, který svými účinky může být považován za nepřímou diskriminaci z důvodu státního občanství a uplatnění práva na volný pohyb pracovníků, je v souladu s právem Společenství, zejména pokud navíc vyplývá ze zákona přijatého již po přistoupení Rakouské republiky a Švédského království k Evropské unii.

- 13 Za těchto podmínek Arbeits- und Sozialgericht Wien rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 48 odst. 2 Smlouvy o ES [nyní po změně čl. 39 odst. 2 ES] upravující volný pohyb pracovníků vykládán tak, že brání vnitrostátním předpisům, které podmiňují právo poprvé uzákoněné v roce 2000 na finanční odškodnění osob, které:

1. byly válečnými zajatci v průběhu první nebo druhé světové války nebo
2. byly z politických nebo vojenských důvodů zatčeny a uvězněny zahraničními mocnostmi v průběhu druhé světové války nebo při okupaci Rakouska spojeneckými mocnostmi nebo
3. se nacházely mimo rakouské území z důvodů politického pronásledování nebo hrozby politického pronásledování a byly zatčeny zahraničními mocnostmi z politických nebo vojenských důvodů a uvězněny po začátku druhé světové války,

rakouským státním občanstvím těchto osob v době podání žádosti?“

K předběžné otázce

- 14 Úvodem je důležité připomenout, že Soudnímu dvoru nepřísluší, aby rozhodoval o výkladu ustanovení vnitrostátních právních předpisů, ale že obecně musí vzít v úvahu, v rámci rozdělení pravomocí mezi soudy Společenství a vnitrostátními soudy, skutkový a legislativní kontext, do něhož je předběžná otázka zasazena, jak vyplývá předkládacího rozhodnutí (viz zejména rozsudek ze dne 29. dubna 2004, Pusa, <http://ogma.curia.eu.int:8080/cGTi/html/CelexUrl.html?command=Doc-Number&lg=cs&source=Celex&numdoc=62002J0224>, Recueil, s. I-5763, bod 37).
- 15 Podle předkládajícího soudu, článek 1 KGEG v rozsahu, v němž se vztahuje na „rakouského občana“, musí být vykládán tak, že příjem v tomto článku uvedené dávky pro bývalé válečné zajatce je podřízen splnění podmínky, že zmíněný občan má rakouské státní občanství v době podání žádosti o poskytnutí zmíněné dávky. Předkládající soud se táže, zda je taková podmínka v souladu s ustanoveními právních předpisů Společenství v oblasti volného pohybu pracovníků.
- 16 Článek 4 nařízení č. 1408/71, který vymezuje oblast věcné působnosti tohoto nařízení, ve svém odstavci 4 uvádí, že nařízení se nevztahuje „na systémy dávek pro oběti války a jejich důsledků“.
- 17 Dávka, jako je dotčená dávka v původním řízení, mimo to, že nesouvisí s postavením pracovníka, je poskytnuta za účelem poskytnout bývalým válečným zajatcům, kteří

prokáží své déletrvající zjetí, projev národního uznání za utrpení, které museli snášet, a je poskytnuta jako protihodnota za služby odvedené jejich zemi.

- 18 S ohledem na tento účel a podmínky poskytování je taková dávka upravena v čl. 4 odst. 4 nařízení č. 1408/71 v tom smyslu, že je vyňata z oblasti věcné působnosti tohoto nařízení (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 6. července 1978, Gillard a Caisse régionale d'assurance maladie du Nord-Est, 9/78, Recueil, s. 1661, body 13 až 15, a ze dne 31. května 1979, Even a ONPTS, 207/78, Recueil, s. 2019, body 12 až 14).
- 19 Krom toho ze stejných důvodů taková dávka nijak nespadá do kategorie zvýhodnění udělených národním pracovníkovi z důvodu hlavně jeho postavení jako pracovníka nebo rezidenta národního území, a tedy neodpovídá základní povaze „sociálních výhod“ upravených v čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68 (rozsudek Even a ONPTS, uvedený výše, body 20 až 24).
- 20 Stejný závěr se použije vzhledem k čl. 39 odst. 2 ES, který upravuje podmínky zaměstnávání, odměňování a další pracovní podmínky, mezi které nenáleží dávky odškodnění, jejichž důvod spočívá ve službách poskytnutých občany v době války jejich zemi a jejichž hlavním cílem je poskytnout těmto občanům zvýhodnění za utrpení, které museli snášet pro tuto zemi.
- 21 Za těchto podmínek je třeba na položenou otázku odpovědět, že čl. 39 odst. 2 ES, čl. 4 odst. 4 nařízení č. 1408/71 a čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68 musejí být

vykládány tak, že nebrání vnitrostátním právním předpisům, které zakazují, za podmínek, jako jsou podmínky ve věci v původním řízení, příjem dávky pro bývalé válečné zajatce z důvodu, že žadatel nemá státní občanství dotčeného členského státu v době podání žádosti, ale má státní občanství jiného členského státu.

K nákladům řízení

- 22 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

Článek 39 odst. 2 ES, čl. 4 odst. 4 nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, v pozměněném a aktualizovaném znění nařízení Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996, a čl. 7 odst. 2 nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, musejí být vykládány tak, že nebrání vnitrostátním právním předpisům, které zakazují, za podmínek, jako jsou podmínky ve věci v původním řízení, příjem dávky pro bývalé válečné zajatce z důvodu, že žadatel nemá státní občanství dotčeného členského státu v době podání žádosti, ale má státní občanství jiného členského státu.

Podpisy.